

Elsa Ewerlöf (1887–1979)

MARGARETA EDNER, LILLEMOR LINDBERG

Elsa Ewerlöfs namn blir ofta nämnt när man talar om pionjärerna bland högerkvinnorna. Liksom de tidiga pionjärerna har hon verkat såväl i föreningsliv utan direkt politisk anknytning som i partiorganisationens olika förgreningar och som företrädare både i stadsfullmäktige och i riksdagen.

Elsa var född i Gränna, barn till löjtnanten Edgar Löwenadler och Helga f. Granlund. I hemmet kan man anta, att det fanns intresse för politik, inte minst genom morfadern, Johan Gustaf Granlund, som hade varit riksdagsman under åren 1870–1886. När familjen flyttat till Kristianstad gick hon i stadens 8-klassiga flickläroverk och tog sedan studentexamen som privatist vid Kristianstads pojkläroverk. Det var ännu ovanligt att flickor studerade vid universitet, men Elsa skrevs in vid Uppsala universitet efter studentexamen och blev filosofie kandidat år 1912 med ämnena tyska, engelska och franska. Hon gifte sig samma år med Knut Ewerlöf, vid den tiden juridikstuderande i Uppsala, där paret bodde till 1931. Knut Ewerlöf var först stadsombudsman i Uppsala, senare rådman och borgarråd i Stockholm för drätselroteln åren 1931–1936, han var riksdagsledamot av första kammaren 1938–1961.

Knut Ewerlöf ingick i samlingsregeringen under andra världskriget som konsultativt statsråd och hade för övrigt en mängd olika uppdrag.

Under åren 1913–1920 föddes parets tre barn och Elsa hade sina huvuduppgifter i familjen. Under tiden barnen var små stod hennes politiska karriär tillbaka för makens. Vilket parti hon skulle tillhöra bestämde hon redan som ung student-ska när hon upplevde försvarsstriderna före första världskriget, men hon började på allvar ägna sig åt politik först i slutet av 1930-talet, sedan familjen flyttat till Stockholm. Hon bildade där S:t Görans högerkvinnoförening 1942 och samma år blev hon ledamot av Stockholms stadsfullmäktige, där hon var verksam till 1946.

Elsa Ewerlöf.

När Elsa Ewerlöf blev politiskt engagerad kastade hon sig helhjärtat in i arbetet med kvinnofrågor och blev på kort tid en ledande och inspirerande kraft. 1946 blev hon ordförande i Högerens kvinnoråd för Stockholms stad och efterträdde Bertha Wellin som Centrala Kvinnorådets vice ordförande.

1946–1958 var hon riksdagsledamot för andra kammaren. Samma tid, åren 1946–1958 var hon ordförande i styrelsen för Högerens Kvinnliga Medborgarskola. Denna tid hölls veckolånga kurser för högerkvinnor från hela landet. Varje län skickade i allmänhet flera representanter till kurserna i Stockholm, där de fick en högkvalitativ föreläsningsvecka i tidens aktuella frågor. Planeringen av Högerens Kvinnliga Medborgarskola krävde kunskap och fingertoppskänsla för vilka frågor som skulle komma att dominera den politiska agendan, det krävde ett stort kontaktnät för att få de bästa föreläsarna och det behövdes en god organisation för att allt skulle fungera med inkvarteringar, resor och såväl dags- som kvällsaktiviteter. Elsa Ewerlöf besatt alla dessa kvalifikationer. Tillsammans med styrelsen och i synnerhet sekreteraren organiserades arbetet, så att det fungerade mycket väl. De som har deltagit i kursveckorna vet vilken stimulans det innebar för det i övrigt mer monotona vardagsarbetet i de politiska församlingarna.

Kommunala frågor belystes både från fältet och från ett riksperspektiv. Elsa Ewerlöf, som under sin tid i Stockholms stadsfullmäktige och i riksdagen ägnade sig mycket åt barn- och ungdomsfrågor samt åldringsfrågor, satte sin prägel på utbudet genom den mångsidighet och ideologiska aspekt, som gavs de socialt inriktade frågorna.

Utrikesfrågor om Norden, Europarådet och FN återfanns ofta på agendan och vidgade perspektiven i efterkrigstidens samhälle. Försvarsfrågorna under det kalla krigets tid belystes med utgångspunkt i det utrikespolitiska och det militärpolitiska läget. Asylrätt och flyktingfrågor fanns tidigt på dagordningen med både juridiska och humanitära perspektiv.

Till riksdagen kom Elsa Ewerlöf in första gången på en plats som blev vakant under löpande mandatperiod, men blev följande gånger invald på eget mandat. Hon var för övrigt den enda kvinnan på stockholmsbänken för Högerpartiet i riksdagens andra kammare, efter Ebon Andersson och efterträdde som sådan av Astrid Kristensson i valet i juni 1958.

I riksdagen kom Elsa Ewerlöf att representera Högerpartiet i Barna-

vårdskommittén som arbetade 1950–1957, i 1952 års åldringsvårdsutredning och i 1957 års trafiknykterhetskommitté. Hon ingick i andra lagutskottet, där de sociala frågorna behandlades och hon var en ofta sedd debattör i andra kammaren. Under sina riksdagsår avgav hon 50 egna motioner inom huvudområdena skola, kultur och sociala frågor, till exempel om en översyn av abortlagstiftningen samt om att stödja abortförebyggande åtgärder. Redan 1946 interPELLERADE hon om möjligheterna att åstadkomma hemsjukvård och hon uppmärksammade sjukförsäkringsfrågor för änkor och frånskilda kvinnor.

Hennes internationella engagemang kom till uttryck i bl.a. Euro-parörelsens svenska råd och i Svenska Unescorådet.

Åren 1949–1958 var Elsa Ewerlöf ordförande i Fredrika-Bremerförbundet. Både i Fredrika-Bremerförbundet och i partiet betonade hon kvinnornas skyldigheter att ta på sig det ansvar som rösträttspionjärerna hade kämpat för att ge dem rätt till. Samtidigt var hon vaksam över kvinnorepresentationen inom partiet. Elsa Ewerlöf mindes, återger hennes riksdagskolleger, hur hon en gång påpekade för Gösta Bagge att kvinnlig sakkunskap skulle ha varit av värde i en utredningskommitté, där partiet enbart satt in manliga representanter. ”Vi glömde faktiskt bort er!”, blev Bagges svar den gången, men i fortsättningen kom man bättre ihåg kvinnorna.

Elsa Ewerlöfs framträdanden väckte uppmärksamhet för humor och självironi liksom för skärpa och elegans. Samtidigt har hon präglats av värme och av grundlig kunskap ända till minsta detalj i de ämnen hon behandlat.

Referenser

- Kvinnors röst och rätt*, Stockholm 1969
 Minnesanteckningar från Margareta Edner
 Minnesanteckningar från Lillemor Lindberg
 Protokoll från Kvinnliga Medborgarskolan
Stockholms stadsfullmäktige 1938–63, Stockholm 1967
Tvåkammarriksdagen 1867–1970, del I, Stockholm 1988

Elsa Ewerlöf

Född 1887 i Gränna, dotter till löjtnanten Edgar Löwenadler och Helga Gränlund. Gift 1912 med Knut Ewerlöf, 3 barn, f. 1913, 1917, 1920.

Fil.kand. vid Uppsala univ. 1912.

Ordf. i Fredrika-Bremer-förbundet 1949-58.

Led. av bestyrelsen för Sv. flaggans dag 1949-62.

Led. av Stockholms stadsfullm. 1942-46.

Led. av Riksdagen AK för Stockholm 1946-1958A.

Led. av barnavårdskom. 1950-57, 1952 års åldringsvårdsutr. 1952-56 och 1957 års trafiknykterhetskom. 1957-65, av opinionsnämnden 1949, 1953 och 1957.

50 egna motioner, om skola, kultur och sociala frågor.

14 interpellationer bl.a. om hemsjukvård, sjukförsäkring för änkor och frånskilda kvinnor samt socialtjänsten i krig.

Ordf. i Högerns kvinnoråd i Sthlm 1942-59, 1:e vice ordf. i Högerns kvinnoförbund 1942-58, vice ordf. i Högerförbundet i Stockholm 1944-49.